

שלא יעזרו, אולם אין ספק שבסיעתא דשמיא לא נזכה. לעומת זאת אם נשתדל למלא את רצון ה' נזכה לסיעתא דשמיא. צריך, אם כן, לחשב חשבוננו: איזו סיעתא חיונית לנו יותר! ¹⁰*

מלחמה ברעיון הציוני

השתייכותו ל„אגודת ישראל“ היתה פועל-יוצא וחלק בלתי נפרד מיריבות מרה שניהל עם הציונות. הרב צבי יהודה קוק, ירושלים, מעיד שרבי אלחנן סיפר לו בפגישה אחת בוורשה כדברים האלה: „כאשר יצא לעולם ענין הציונות, ישב רבי איצ'לה זכרוננו לברכה (מפטרבורג) והעמיק במחשבה יום שלם: מה זה, האם משיח או חבלי משיח? ונפקא מינה, שאם זה משיח הלא כולנו צריכים אפילו ללכלך את ידינו בזפת כדי להיטיב אופני העגלה של משיח, אבל אם אלו רק חבלי-משיח, הלא המה כבשי דרחמנא, והוא ענינו של הקב"ה בעצמו...“ ¹¹

רבי אלחנן מילא, בעיקר בעשור האחרון לחייו, כעין תפקיד של „מורה נבוכים“. התמסר להורות לישראל באומר ובקולמוס דעה ישרה והשקפת-עולם השוללת לחלוטין את התפיסה הציונית ותוצאותיה.

אופייני הדבר, כי גם את הסמכות לדרוש ולכתוב על בעיות השעה, שאב מהוראת רבו. כאשר התעתד ה„חפץ חיים“ לעלות לארץ ישראל, נודמן אצלו הפרנס הברנוביצ'י ר' מנדל גולדברג, ממקורביו, ושאל: „על מי נטשתם את מעט הצאן?“ השיבו ה„חפץ חיים“: „הלא רבי אלחנן נשאר עמכם“.

בשמחת תורה שנת תרפ"ט, כשחגגו יהודי ברנוביץ' לכבוד התורה, סיפר ר' מנדל לרבי אלחנן מה ששמע מה„חפץ חיים“, והפציר בו לקיים פקודת רבו. ועוד באותו יום דרש רבי אלחנן בציבור, פעם ראשונה, על נושאים אקטואליים ¹¹*. מני אז לא עצר שוב במלין, גם התחיל להפיץ דעותיו בכתבי-עתים ובחבורות, ולא היסס ליתן פומבי לדברים, אף כשלא נעמו לאוזן השומעת.

10. כנ"ל מס' 233 מתאריך י"ח תמוז תרצ"ד.

11. מתוך אגרת אל כותב השורות. רבי שמואל וואלקין מוסיף נופך בשם רבי אלחנן שאמר „ולא עוד אלא חז"ל אמרו ביחס לחבלי משיח ייתי ולא אחמיניה“.

11. ע"פ עדות תלמידו הרב זאב וילנסקי פ"ת.